

**Apskritalapis smaugikas –
skambus vardas nemeluoja**

Smaugikai Lietuvoje

Smaugiko (*Celastrus*) gentį sudaro apie 40 krūmų ir vijoklinių augalų rūšių, kurios natūraliai aptinkamos Azijoje, Afrikoje, Šiaurės ir Pietų Amerikoje, Australijoje. Neretai šios genties augalai naudojami kaip dekoratyviniai, taip pat yra paklausūs vaistiniai augalai. Viena rūšis – apskritalapio smaugikas (*Celastrus orbiculatus* Thunb.) yra invazinė augalų rūšis, kuri 2022 m. įrašyta į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą 2022 m. liepos 12 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentu ES 2022/1203, tačiau skirtas pereinamasis laikotarpis iki 2027 m. rugpjūčio 2 d. Dėl savo augimo ypatybių daro neigiamą žalą ne tik pavieniams medžiams, bet ir visos ekosistemos lygiu. Apskritalapio smaugikas Lietuvoje plinta miškuose ir pamiškėse, kai kur sudaro didelius sąžalynus, kurie nustelbia vietinę augaliją.

Apželdinimo centrai ir sodinukų parduotuvės labai retai platina ir kitas smaugikų rūšis, dažniausiai parduvinėjamas vijoklinis (*Celastrus scandens* L.) ir apskritalapio (*Celastrus orbiculatus* Thunb.) smaugikai bei įvairios šių rūšių veislės. Liaunašakis smaugikas (*C. flagellaris* Rupr.) kartais auginamas privačiose kolekcijose ar botanikos soduose.

Apskritalapio smaugiko pagrindiniai požymiai

Aukštis – iki 18 m

Žiedynai – ūglio pažastyse, išsidėstę išilgai per visą stiebą

Lapai – apvalūs, kiaušiniški, buka viršūne

Žiedynai sukrauti ūglio lapų pažastyse, išilgai per visą stiebą. Vėliau ant jų subręsta raudonai oranžinės uogos.

Vijoklinio smaugiko pagrindiniai požymiai

Aukštis – iki 15 m

Žiedai – ūglio viršūnėje

Lapai – smailia viršūne

Vijoklinis smaugikas skiriasi nuo apskritalapio tuo, kad jo žiedynai ir vaisynai sukrauti ūglio viršūnėje.

Apskritalapis smaugikas

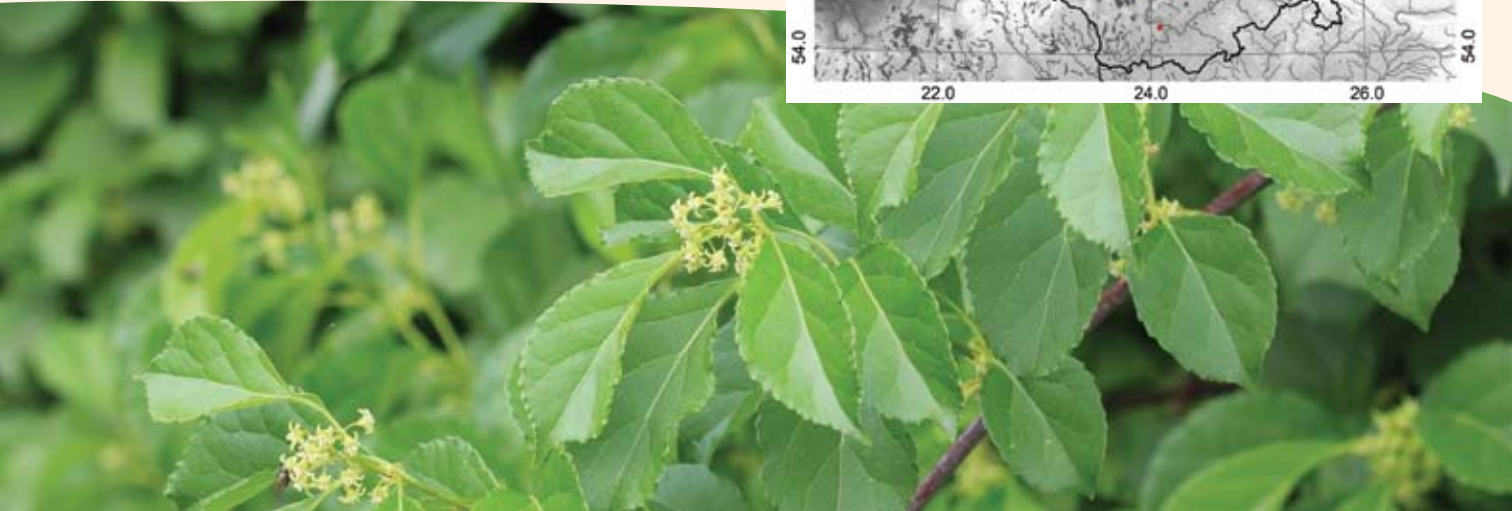
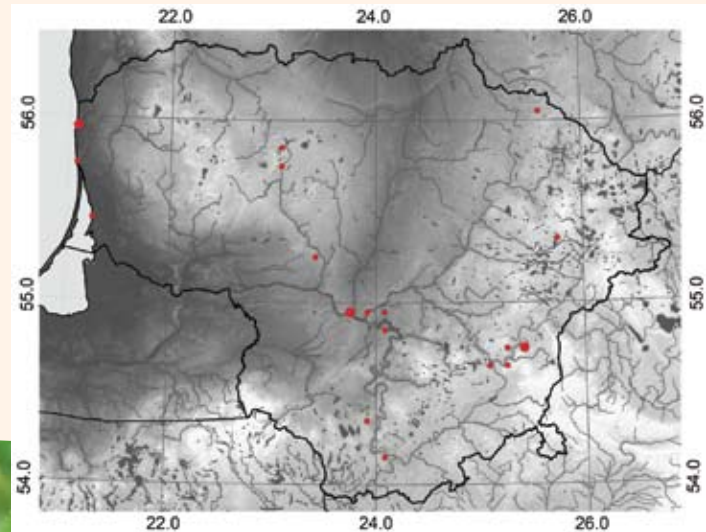
Apskritalapis smaugikas – iš Tolimųjų Rytų kilusi rūšis, kuri į Europą buvo atgabenta jau 1860 m. Praėjus keleriems metams po introdukcijos, šios rūšies augalai jau buvo pardavinėjami kaip dekoratyviniai. Maždaug po šimto metų ši rūšis jau aptikta kaip sulaukėjusi Vokietijoje. Šiuo metu apskritalapis smaugikas yra laikomas kaip viena žalingiausių invazinių rūšių Jungtinėse Amerikos Valstijose dėl žalos ekosistemoms ir hibridizacijos su ten vietiniu vijokliniu smaugiku (*Celastrus scandens* L.). Apskritalapis smaugikas sparčiai plinta atžalomis, o plitimą didesniais atstumais skatina paukščių lesami vaisiai ir jų išnešiojamos sėklos.

Viena iš neigiamų šio augalo savybių yra medžių, kaip atramos, panaudojimas, tačiau, smaugikui augant ir storėjant jo stiebui, medis, ant kurio vyniojasi smaugikas, yra spaudžiamas, kol jo vandens indai nebegali medžio aprūpinti vandeniu ir medis nudžiūsta. Taip pat augdami smaugikai sudaro didelį biomasės kiekį, kuris nustelbia vietinius augalus, kadangi sukuriama ūksminės sąlygos. Ant medžių šakų besivyniojančios šakos taip pat apsunkina visą medį, todėl jie lengviau išlūžta nuo vėjo ar sniego.

Paplitimas Lietuvoje

Kaip svetimžemis augalas apskritalapis smaugikas aptinkamas 13-oje Europos šalių, ypač gausiai auga Europos vakaruose. Centrinėje ir pietrytinėje Europos dalyse ši rūšis visiškai nustelbia vietinius augalus, keičia augalų bendrijų sudėtį ir struktūrą ir taip kelia grėsmę biologinei įvairovei.

Apskritalapis smaugikas Lietuvoje išplitęs visoje teritorijoje. Kai kuriose vietose, pavyzdžiui, Vilniaus apylinkėse, sudaro labai gausius sąžalynus. Aptinkamas įvairių tipų miškuose: pušynuose, beržynuose ar mišriuosiuose miškuose, pamiškėse. Kartais pasitaiko augančių pievose ar krūmynuose, po elektros perdavimo linijomis.

Kova

Iškasti

Apskritalapius smaugikus geriausia iškirsti, o šaknyną iškasti. Taikomas naikinimo būdas priklauso nuo to, kokį plotą užima apskritalapiai smaugikai. Vietą, kurioje augo smaugikai, svarbu stebėti kelerius metus, kadangi sudygsa dirvožemyje esančios sėklos, be to, augalai gerai atželia iš šaknų.

Nupjauti

Jeigu augalai nukertami, bet neiškasami, juos galima nualinti, dažnai pjaunant naujai išaugusius stiebus. Tačiau reikia paminėti, kad augalai labai gajūs ir gali atželti daug metų. Be to, kelerius metus sėklos išlieka daigios, todėl svarbu augalams neleisti subrandinti vaisių. Naujai tame plote išdygusius augalus galima nesunkiai išrauti ir visiškai išnaikinti, juos raunant kelerius metus iš eilės.

Naikinimas herbicidais

Didelius augalus geriausia naikinti herbicidais. Aplinkai mažiausiai žalos padaroma į storuose stiebuose išgręžtas angas įpylus herbicidų. Kai augalai nudžiūsta, juos galima pašalinti. Galima nupjauti stiebą, o kelmelį patepti herbicidais. Iš šakninių atžalų ataugančius ūglius reikia pakartotinai purkšti herbicidais keletą kartų, kol augalai galutinai išnyks.

Atsakomybė ir teisinis reguliavimas

Apskritalapius smaugikus nuo 2027 m. rugpjūčio 2 d. draudžiama parduoti, auginti, mainyti, įvežti, perkelti ar kitaip naudoti, todėl norint jį naudoti reikia gauti leidimą iš Aplinkos apsaugos agentūros pagal Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos apraše nurodytus reikalavimus. Šis aprašas patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 352 „Dėl Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“.

Invazinės rūšys naikinamos, vadovaujantis Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo ir kitų teisės aktų reikalavimais.

Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos atsakingas už invazinių rūšių naudojimo kontrolę šalies viduje. Sankcijos už invazinių rūšių neteisėtą naudojimą ir valdymo priemonių nevykdymą nustatytos Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 304² straipsnyje. Pastebėjus pažeidimą, reikia skambinti tel. 112 arba norint pasikonsultuoti darbo dienomis 9–16 val. tel. 8 700 02 022.

Žemių savininkai ir naudotojai kviečiami saugoti Lietuvos gamtos natūralumą

Šiam invaziniam augalui naikinti nuosavoje arba valdomoje žemėje jokių leidimų nereikia

Patarimai

- Neauginkite apskritalapių smaugikų savo aplinkoje.
- Sunaikinant augalus, svarbu, kad jų šakos nepatektų į natūralią aplinką, kadangi jos gali įsišaknyti.
- Uogos lengvai sudrygsta, todėl jų negalima išmesti, o geriausia auginamus augalus genėti nuolat, kad jie nesubrandintų vaisių.
- Augavietę, kurioje naikinami apskritalapiai smaugikai, reikia stebėti kelerius metus ir tikrinti, ar neatsiranda naujų augalų.
- Svarbu patikrinti aplinką aplink apskritalapio smaugiko populiaciją, kadangi augalai gali būti išplitę ir toliau.

Pastebėję šiuos augalus gamtoje, įrašykite duomenis į *Biologinės įvairovės informacinę platformą:*

www.biip.lt

Teksto autorius – Lukas Petrulaitis

Nuotraukų autoriai – Lukas Petrulaitis ir Zigmantas Gudžinskas

 Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Kuriame
Lietuvos ateitį

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Parengta vykdant iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą Nr. 05.5.1-APVA-V-018-01-0012 pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-V-018 priemonę „Biologinės įvairovės apsauga“

Išspausdinta ant visiškai perdirbto popieriaus